

Marie Bláhová

ORCID: 0000-0003-1542-0932
Univerzita Karlova

Královská koruna odměnou. První královské tituly v Čechách – Vratislav II., Vladislav II., Přemysl Otakar I

The Royal Crown as a Reward. The First Royal
Titles in Bohemia – Vratislav II, Vladislav II,
Přemysl Otakar I

Abstrakt

Autor artykułu bada relacje kronikarzy dotyczące nadania lub przyznania królewskiego tytułu czeskiemu władcy od pierwszej koronacji królewskiej (Wratisław II) aż do ostatecznego ustanowienia państwa czeskiego jako królestwa pod rządami Przemysła Ottokara I oraz zmieniającą się interpretację tych wydarzeń w czeskiej historiografii średniowiecznej. Współcześni im kronikarze, tacy jak dziekan praski Kosmas, kanonik praski Wincenty, opat Milevska Jarloch czy nieznany praski kanonik na przełomie XII i XIII wieku, zasadniczo przedstawiali te wydarzenia zgodnie z historyczną rzeczywistością jako nagrodę za zasługi już oddane lub oczekiwane w przyszłości. Z biegiem czasu interpretacja tych wydarzeń ulega zmianie, a relacja „służba–nagroda” zostaje osłabiona. Rzecznik czeskiej szlachty na początku XIV wieku, tzw. Dalimil, przedstawiał nagrodę w postaci królewskiej korony w sposób niejednoznaczny, dostosowując narrację do

swojej wizji historii Czech, w której decydującą rolę odgrywała szlachta, oraz do swojej niechęci wobec Niemców. Według niego to właśnie szlachta miała wybrać „koronę” dla Wratysława jako nagrodę dla czeskiego władcy. Władysław II według tzw. Dalimila miał wzbudzić niezadowolenie czeskich panów, ponieważ sprowadzał do kraju Niemców z Ratzbony, gdzie miał zostać koronowany. Tzw. Dalimil zmodyfikował również przyczynę nadania korony Przemysłowi Ottokarowi I i rozszerzył „nagrodę” o inne korzyści. Přibík Pulkava z Radenína przedstawił wszystkie te wydarzenia w duchu oficjalnej ideologii Karola IV. Umieścił on początki królewskiego tytułu czeskiego władcy w najdawniejszych czasach. Korona nie była nagrodą za zasługi, lecz królestwo czeskie było potrzebne cesarzowi i Rzeszy jako następcą dawnego Królestwa Morawskiego. Přibík Pulkava z Radenína, zgodnie z zamierzeniami Karola IV, podkreślał przede wszystkim przywileje nadawane czeskiemu władcy przy tych okazjach.

Słowa klucze: królewska korona, nagroda, ziemie czeskie, czeski władca, średniowieczna historiografia

Abstract

The author traces the chroniclers' accounts of the conferring or granting of royal rank to the Czech ruler from the first royal coronation (Vratislav II) until the final establishment of the Czech state as a kingdom under Přemysl Otakar I and the changing interpretation of these events in Czech medieval historiography. Contemporary reporters, the Prague dean Cosmas, the Prague canon Vincencius, the abbot of Milevsko Jarloch, or an unknown Prague canon at the turn of the 12th-13th century, generally rendered them in accordance with historical reality as a reward for services already rendered or to be rendered. During the time, the interpretation of these events changes and the "service-reward" relationship is suppressed. The spokesman of the Bohemian nobility at the beginning of the 14th century, the so-called Dalimil, reported on the rewards by the royal crown in an admittedly confused manner, adapting the narrative to his conception of Bohemian history, in which the nobility played a decisive role, as well as his aversion to the Germans. Vratislav's "crown" was supposedly chosen by the nobility as a reward for the Bohemian ruler. According to the so-called Dalimil, Vladislav II was supposed to arouse the discontent of the Bohemian lords because he brought Germans into the country from Regensburg, where he was to be crowned. The so-called Dalimil also modified the reason for granting the crown to Přemysl Otakar I and extended the "reward" with other benefits. Přibík Pulkava of Radenín presented all these events in the spirit of the official ideology of Charles IV. Therefore, he placed the origins of the royal rank of the Czech ruler in the earliest times. The crown was not a reward for services, but the Czech kingdom was needed by the emperor and the empire to replace

the old Moravian kingdom. Přibík Pulkava of Radenín, in the intentions of Charles IV, emphasized above all the privileges that were granted to the Bohemian ruler on these occasions.

Keywords: royal crown, reward, Czech lands, Bohemian ruler, medieval historiography

Odměna a trest prostupují odjakživa nejen vztahy mezi lidmi, ale i mezi národy a státy. Tuto situaci lze názorně dokumentovat na vztazích českých panovníků k panovníkům Svaté říše římské. České země se nejpozději od dob vlády prvního západního císaře Karla (Velikého) dostaly do zorného pole franských, později římsko-německých panovníků, kteří v nich, často nikoli bez přičinění českých knížat, prosazovali svůj vliv a uvedli české země do závislosti na říši.¹ Čechy a Morava se přesto nestaly „normální“ součástí říše. Říšský král či císař nikdy nedosazoval libovolně jejich panovníky, ale respektoval právo českých předáků na „volbu“ panovníka. Nově nastoupivší římský král nikdy nezahrnul české země do „objížděk“ kmenových vévodství, na nichž přijímal hold a symbolicky se ujímal vlády. Na rozdíl od ostatních území říše nebyl také v českých zemích žádný říšský majetek, a tudíž ani říšští ministriálové, žádný říšský klášter ani královské falce. Říšští panovníci neměli v českých zemích žádné regály či banny.² Na druhé straně příslušnost pražského a olomouckého biskupství k mohučské arcidiecézi a neexistence vlastního arcibiskupství poutala české země k říši. Až do roku 1198 uděloval biskupům z českých zemí investituru římsko-německý panovník, a to bez ohledu na to, že obě biskupství byla nadána český knížetem z jeho majetku. Nicméně čeští panovníci měli povinnost platit říši každoroční tribut, účastnit se říšských sněmů, poskytovat říši vojenskou pomoc. Nároky říšské politiky, respektive některých říšských panovníků, však často přesahovaly takto stanovené povinnosti a říšští panovníci své požadavky stupňovali a pak záleželo na momentálním postavení, síle a autoritě českého panovníka na jedné straně a naléhavosti potřeb

1 K postavení českého státu v říši či ke „vztahu českého státu k říši“ srov. především Marie Bláhová, „Böhmens Spannungsverhältnis zum Reich im Spiegel der böhmischen Historiographie der Přemyslidenzeit“, w *Böhmen und seine Nachbarn in der Přemyslidenzeit*, hrsg. von Ivan Hlaváček, Alexander Patschowski (Ostfildern: Jan Thorbecke, 2011), 341–384 (včetně starší literatury). – Tento výstup vznikl v rámci programu Cooperatio, poskytovaného Univerzitou Karlovou, vědní oblast „History“, řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

2 K bannu srv. Eugen Haberkern, Joseph Friedrich Wallach, *Hilfswörterbuch für Historiker. Mittelalter und Neuzeit*, Erster Teil: A–K (Tübingen und Basel: Francke, 2001), 59.

a postavení panovníka říšského na druhé straně, aby získal, případně odměnil českou podporu.

Ve vývoji přemyslovského období českých dějin lze postihnout několik situací, kdy říšský panovník zvláštní poctou odměnil snahy a pomoc českého panovníka. K těmto mimořádným odměnám patřilo v přemyslovském období českých dějin především udělení královské hodnosti.

Jednou z těchto situací byla římská jízda Jindřicha IV. v letech 1081–1084. Po četných vojenských potyčkách se Jindřichovi s významnou pomocí českého vojska vedeného vedle mladičského kněze Bořivoje Wiprechtem Grojčským a díky vysoké částce peněz, kterou velkoryse poskytl český kníže Vratislav II.,³ podařilo dobyt Řím a dosáhnout císařské korunovace.⁴ Podmínky, za nichž Vratislav, jenž Jindřicha podpořoval i v říšské politice,⁵ pomoc poskytl, či co mu Jindřich IV. za pomoc slíbil, není známo. Známa je až skutečná odměna. Na synodě v Mohuči v dubnu 1085 Jindřich IV. „se souhlasem a schválením všech velmožů, knížat, markrabí, dvořanů a biskupů svého království učinil českého knížete Vratislava vládcem Čech a Polska, vložil mu vlastní rukou na hlavu královskou korunu a přikázal trevírskému arcibiskupovi Engelbertovi, aby ho v jeho hlavním sídle Praze pomazal na krále a vložil mu na hlavu diadém.” V následujícím roce přijel Engelbert do Prahy a 15. června při slavnostní mši pomazal Vratislava ozdobeného královskými odznaky na krále a vložil jemu a jeho manželce Svatavě na hlavu *regalem circulum* – královskou čelenku.⁶

3 4000 hřiven stříbra. Srv. Václav Novotný, *České dějiny*, I, 2: *Od Břetislava I. do Přemysla I.* (Praha: Jan Laichter, 1913), 233–234, 238–242; Marie Bláhová, Jan Frolík, Naďa Profantová, *Velké dějiny zemí Koruny české, svazek první, do roku 1197* (Praha: Paseka 1999), 231.

4 Novotný, *České dějiny*, I, 2, 451–454.

5 Srv. Bláhová, Frolík, Profantová, *Velké dějiny...*, 433–440.

6 ...*ducem Boemorum Wratislaum tam Boemie quam Polonie prefecit et inponens capiti eius manu sua regalem circulum iussit archiepiscopum Treverensem, nomine Egilbertum, ut eum in sede sua metropoli Praga in regem ungat et diadema capiti eius inponat.* *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum*, ed. Bertold Bretholz, Wilhelm Weinberger, Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova series II (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1923), II, 37, 135. K autorovi a kronice srv. především Dušan Třeštík, *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepiscevní a politického myšlení* (Praha: Academia, 1968); Lisa Wolverton, *Cosmas of Prague. Narrative, Classicism, Politics* (Washington D.C.: The Catholic University of America Press, 2015). Ke královské korunovaci Vratislava II. srv. Novotný, *České dějiny*, I, 2, 245–248; Rostislav Nový, „Královská korunovace Vratislava II”, *Numismatické listy* 43 (1988), 129–144; Josef Žemlička, *Čechy v době knížecí (1034–1198)* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007), 104–107; Bláhová, Frolík, Profantová, *Velké dějiny...*, 454–457; Vratislav Vaniček, *Vratislav II. (I.). První český král. Čechy v době evropského kulturního obratu v 11. století* (Praha: Vyšehrad, 2004); Martin Wihoda, *První česká království* (Praha:

Zde není prostor pro řešení otázky polského titulu, který byl asi jen formální náhradou za polský tribut,⁷ ani to, zda královská členka byla udělena Vratislavovi pouze pro jeho osobu, což nebylo obvyklé, či nikoli. Královská členka je zde sledována pouze jako odměna za dlouholetou podporu Jindřichovy politiky. Vratislav se tak sice stal prvním mezi říšskými knížaty, na jeho postavení v Čechách však královská členka nic nezměnila, nehledě na to, že bez papežského uznání se královský titul těžko mohl prosadit. Královská členka byla jedinou odměnou za poskytnuté služby. Míšeňsko a lužickou marku, které dříve Jindřich Vratislavovi udělil, byly vráceny původním držitelům.⁸ „Odměna“ za dlouholetou a velkorysou pomoc byla tedy spíše symbolická.

Kosmas také této události nevěnoval větší pozornost. Jako církevního činitele ho mnohem více zaujalo stanovení hranic pražského biskupství nežli udělení královského titulu českému panovníkovi⁹.

Jak ovšem interpretují Vratislavovu odměnu pozdější čeští středověcí historikové? Neznámý autor Staročeské veršované kroniky označovaný jako tzv. Dalimil¹⁰ podal o Vratislavově pomoci „císaři“ poněkud zmatenou zprávu, do níž zapletl pomoc Vladislava II. Fridrichu Barbarosovi v severní Itálii o tři čtvrtiny století později.¹¹ Pokud jde o odměnu, dal prý císař českému knížeti na výběr, zda chce za odměnu ostatky tří králů, které Vratislav údajně uloupil v Miláně, nebo královský titul.¹² – Tato událost ovšem patří až k obléhání Milánu na konci padesátých let 12. století, navíc ostatky Tří králů uloupil kolínský arcibiskup Reinhard

Nakladatelství Lidové noviny, 2015), 15–169; Lukáš Reitinger, *Vratislav. První král Čechů* (Praha: Argo, 2017), zvl. 99–104.

7 Problematiku polského titulu prvního českého krále analyzuje Reitinger, *Vratislav*, 105–127. Srv. rovněž Žemlička, *Čechy v době knížecí*, 107–110; Bláhová, Frolík, Profantová, *Velké dějiny...*, 456. K polskému tributu (desátku) srv. rovněž Wihoda, *První česká království*, 41–47.

8 Novotný, *České dějiny*, I, 2, 197–199, 259.

9 Srv. *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum* II, 37–38, 135–140. K tomu Bláhová, „Böhmens Spannungsvvehältnis...“, 350.

10 K označení anonymního autora srv. Marie Bláhová, „Česká rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila“, w *Kronika tak řečeného Dalimila*, přel. Marie Krčmová, Hana Vrbová, úvod etc. Marie Bláhová (Praha: Paseka, 2005), 194–215, 238–244, zvl. 195–201. K autorovi a kronice srv. eadem, *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu latinské středověké historiografie a její pramenná hodnota*. Historický komentář. Rejstřík (Praha: Academia, 1995), 162–301.

11 Srv. *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila*. Vydání textu a veškerého textového materiálu. K vydání připravili Jiří Daňhelka, Karel Hádek, Bohuslav Havránek, Naděžda Kvítková, I (Praha: Academia, 1988), kap. 49, 561n.

12 Srv. *Staročeská kronika*, I, kap. 50, 576.

z Dasselu, i když z toho opravdu byli viněni Češi.¹³ – Kníže předložil otázku „zemanům” a ti zvolili královskou korunu. Císař údajně přidal nový erb, bílého lva místo černého orla, dále číšnický úřad a kurfiřtství.¹⁴ Tyto zprávy jsou možná odrazem tradice, ale především invencí tzv. Dalimila. Nakonec se však autor vrátil ke své předloze, Kosmově kronice, a podle ní konstatoval, že „Císař Vratislava prvním králem korunova // a králem českým a polským ho povola”.¹⁵

První z dvorských historiků Karla IV., italský právník, minorita Jan Marignola z Florencie, vyličil situaci v podstatě podle Kosmovy kroniky, pouze Vratislavovu manželku Svatavu přejmenoval na Kunhutu.¹⁶

Zcela odlišně interpretoval Vratislavův královský titul další dvorský kronikář Karla IV., ředitel školy u sv. Jiljí na Starém Městě pražském Přibík Pulkava z Radenína. Celou událost interpretoval v duchu oficiální ideologie Karlova dvora. Konstatoval, že císař svolal slavný říšský sněm do Mohuče, kde měly být projednány obtížné záležitosti říše. Mezi jiným tam prý byla uvedena do popředí složitá věc, „kterak upadlo a zaniklo bývalé království moravské, jemuž byly za časů zemřelého Svatopluka, posledního krále Moravanů, podřízeny Čechy, Polsko, Rusko i mnohá jiná knížectví i národy a země”.¹⁷ Toto království prý bylo významným údem říše. Po zpusťování moravského království byli říše a její vládci bez moravského krále, a prospělo by cti říše, kdyby se postarala o jeho obnovení. Císař se prý potom začal pilně vyptávat na radu kurfiřtů a ostatních církevních a říšských knížat, co by mohl ke cti říše v této záležitosti učinit. Nakonec byl povolán kníže Vratislav, který držel Čechy, Moravu, Polsko a další země, které kdysi patřily ke království moravskému, muž proslulý bohatstvím, rozlehlým územím i množstvím lidí, a se souhlasem všech

13 Srv. Bláhová, *Staročeská kronika* 3, 351.

14 *Staročeská kronika*, kap. 50.

15 *Staročeská kronika* 50/19-20.

16 „Kronika Jana z Marignoly”, ed. J. Emler, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* (dále cituji FRB) III, ed. Josef Emler (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1882), 544. K Janu Marignolovi a jeho kronice srv. především Anna-Dorothee von den Brincken, „Die universalhistorischen Vorstellungen des Johann von Marignola OFM. Der einzige mittelalterliche Weltchronist mit Fernostkenntnis”, *Archiv für Kulturgeschichte* 49 (1967): 297–339; stručně Marie Bláhová, „John of Marignolli [Giovanni de Marignolli]”, w *Encyclopedia of the Medieval Chronicle* (dále cituji EMC), ed. Graeme Dunphy, I-II (Leyden–Boston: Brill, 2010), 1, 934–935.

17 „Kronika Pulkavova”, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* V, ed. Josef Emler, Jan Gebauer (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1893), 54. K Přibíkovi Pulkavovi z Radenína a jeho kronice srv. Marie Bláhová, „Kroniky doby Karla IV.”, w *Kroniky doby Karla IV.*, úvod etc. Marie Bláhová, přel. Jakub Pavel, Marie Bláhová, Jana Zachová (Praha: Svoboda, 1987), 557–594; Marie Bláhová, Václav Bok, „Pulkava of Radenín, Přibík”, w EMC 2, 1246–1247.

říšských knížat, byl prý Vratislav císařským rozhodnutím „povýšen ke královské slávě“¹⁸. Čechy byly tedy povýšeny na království a Vratislavovi a jeho nástupcům, českým králům, byla podřízena Morava jako markrabství, dále Polsko, Rusko a ostatní země, které kdysi patřily ke království moravskému, a moravské království mělo být „podle královského práva a důstojnosti bez překážky a neodvolatelně přeneseno do Čech“. Císař pak vyznamenal Vratislava vloživ mu na hlavu královskou korunu a pověřil trevírského arcibiskupa Engilberta, aby jel do Čech a v pražském kostele pomazal Vratislava na krále „podle zvyku pomazání, který se zachovává při povyšování na krále římské...“¹⁹

V podání Přibíka Pulkavy z Radenína již není žádná souvislost mezi pomocí císaři a korunovaci jako odměnou. Uvedená pasáž představuje legitimaci české královské hodnosti, kterou navázáním na moravské království autor klade hluboko do minulosti a dokládá tak údajné dávné právo českých panovníků na královskou korunu.²⁰ Korunovace není odměnou, ale nápravou „značných škod, které říše během tolika let neexistencí moravských králů a téhož království utrpěla“.²¹ Uvedený rozsah území, jemuž vládl Svatopluk a které bylo podle Přibíka Pulkavy, či spíše podle zadavatele kroniky Karla IV., spojeno s Vratislavovou královskou hodností, současně zakládá nárok na expanzi českého krále do dalších zemí, tedy na rozšíření území, jemuž vládl Karel IV. Korunovační ceremoniál popsáný v kronice legitimuje i korunovační ceremoniál obsažený v Karlově korunovačním řádu, neboť „Toto pomazání podle zvyku římských králů je na jeho věčnou památku trvale zachováváno při korunovaci všech českých králů“.²²

Po sedmi desetiletích od korunovace Vratislava II. posloužila královská koruna opět jako odměna českému knížeti za pomoc říšskému panovníkovi. Po návratu z římské jízdy v roce 1155 začal nedávno korunovaný císař Fridrich Barbarossa připravovat vojenskou výpravu do Itálie, kde hodlal obnovit práva říše a podrobit si severoitalská města, především nejmnocnější z nich, Milán.²³ K tomu ovšem potřeboval silnou armádu,

18 „Kronika Pulkavova“, 54.

19 *Ibidem*, 55.

20 Srv. Marie Bláhová, „...kako jest koruna z Moravy vyšla,... «Translatio regni» ve Staročeské kronice tzv. Dalimila“, *Mediaevalia historica Bohemica* 3 (1993): 165–176; eadem, „Offizielle Geschichtsschreibung in der mittelalterlichen böhmischen Ländern“, w *Die Geschichtsschreibung in Mitteleuropa*, hrsg. von Jarosław Wenta, *Subsidia historiographica* I (Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999), 37.

21 „Kronika Pulkavova“, 55.

22 *Ibidem*, 55.

23 Bláhová, Frolík, Profantová, *Velké dějiny...*, 602–603.

kerou mu mohla poskytnout především mocná knížata. Jedním z těch, o jehož podporu měl Barbarossa zájem, byl český kníže Vladislav II., jenž sám disponoval početnou armádou, navíc měl kontakty u polského a uherského dvora, od nichž bylo možno získat další podporu. O Letnicích roku 1156 se Vladislav II. v doprovodu bratra Děpolda, nejvyšších úředníků a českých velmožů na Fridrichovo pozvání objevil na císařově svatbě ve Würzburgu. Na důvěrné schůzce, jíž se vedle Vladislava zúčastnili pouze pražský biskup Děpolt a kancléř Gervasius, Vladislav odpřisáhl, že se s co největším vojskem zúčastní vojenského tažení. Císař mu za to slíbil královskou korunu a navrácení Budyšínska²⁴. Tato tajná úmluva byla zveřejněna na říšském sněmu v Řezně na počátku roku 1158, kde také císař splnil část svého slibu: „...pan císař ozdobil 11. ledna jmenovaného knížete za jeho věrné služby přede všemi svými knížaty královskou korunou, a učiniv ho z knížete králem, vyznamenal ho tak velikou poctou“, jak zaznamenal soudobý kronikář, pražský kanovník Vincencius.²⁵ V tomto případě tedy český panovník obdržel alespoň část své odměny předem. (Na druhou část Barbarossova slibu ovšem již nedošlo). Udělení královské hodnosti potvrdil Fridrich I. privilegiem, podle něhož císař udělil Vladislavovi a jeho dědicům a nástupcům „za vynikající služby a oddanost“²⁶ právo nosit o vánocích, velikonocích a o letnicích, rovněž o svátku sv. Václava a sv. Vojtěcha, zlatou čelenku. Právo vložit panovníkovi čelenku na hlavu měl mít pražský a olomoucký biskup. Udělení práva nosit zlatou čelenku, se mělo vztahovat také na Vladislavovy dědice a nástupce „až na věky“. Současně Barbarossa udělil Vladislavovi právo na census z Polska, který čeští panovníci dříve pobírali. Uvedená práva byla stvrzena listinou.²⁷ Zveřejnění Vladislavova závazku nebylo ovšem v Čechách přijato s nadšením. Naopak zpráva o tom vzbudila všeobecné rozhořčení, ale nakonec soustředěná agitace a vidina bohaté

24 „Letopis Vincencia, kanovníka kostela pražského“, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* II, ed. Josef Emler (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1875), 424. K tomu srv. Bláhová, „Böhmens Spannungsverhältnis...“, 358n.

25 Bláhová, „Böhmens Spannungsverhältnis...“, „Letopis Vincencia“, 427.

26 *Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemie* (dále cituji CDB) I: 805–1197, ed. Gustav Friedrich (Praha: Sumptibus Comitiorum Regni Bohemicae, 1904–1907), č. 180, 177.

27 CDB I, č. 180, 176–178. Ke královské korunovaci Vladislava II. srv. Novotný, *České dějiny*, I, 2, 880–882; Josef Žemlička, *Čechy v době knížecí*, 237–239; Wihoda, *První česká království*, 173–196. Dobu Vladislava II. zachycují příspěvky ve sborníku Michal Mašek, Petr Sommer, Josef Žemlička a kolektiv, *Vladislav II. druhý král z Přemyslova rodu. K 850. výročí jeho korunovace* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009).

kořisti zapůsobily především na mladé muže. Ti se skutečné tažení do Itálie zúčastnili a významně přispěli k podrobení Milánu.²⁸

Podle dalšího současníka těchto událostí, blíže neznámého mnicha sázavského kláštera, odměnil Fridrich Barbarossa Vladislava za pomoc při podrobení polských knížat a za věrné a oddané služby říši. Císař prý se radil s říšskými knížaty, jak by se měl českému knížeti odvděčit. Ti doporučovali nejlepší dary ve zlatě a stříbře. V emotivním, pochopitelně fiktivním, projevu císař ocenil Vladislavovu věrnost, oddanost a statečnost, vyslovil přání, aby je nadále k němu i k říši zachovával, a protože jeho země oplývá „zlatem, stříbrem i hojností všech drahocenných věcí a nic mu není vzácné“, žádal císař Vladislava, aby přijal královskou korunu a důstojnost královské moci. Potom prý dal přinést císařskou korunu. V květnu potom táhli Vladislav s bratrem Děpoltem s císařem do Itálie proti Milánu.²⁹

Hradištský analista informoval o události sice stručně, císař prý přiměřeně odměnil Vladislavovu oddanost vůči sobě, a to královskou korunovací. Ocenil však v celé události především skutečnost, že se česká země stala z provincie královstvím.³⁰

Tzv. Dalimil celou historii posunul a obohatil o nové momenty, především o národnostní motiv. Panovníka nazval „Vratislav“. Nevyprávěl nic o Milánu – tuto historii využil už ve vyprávění o korunovací Vratislava II. Konstatoval pouze, že císař Bedřich pozval Vratislava do Řezna a v Řezně ho korunoval českým králem.³¹ Přivedl však prý z Řezna Němce a vzbudil tím nespokojenost českých pánů. Ti měli králi vyčítat proč přijal korunu od Němců, když ji mohl získat doma. Nakonec z toho vznikl ostrý konflikt a král musel opustit zemi.³²

28 Popisuje „Letopis Vincencia“, 427–454. K tomu Bláhová, Frolík, Profantová, *Velké dějiny...*, 606–612.

29 „Mnich Sázavský“, ed. Josef Emler, w FRB II (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1874), 1157, 1158, 265–266. K autorovi a spisu srv. Marie Bláhová, „Sázavské dějepisectví“, w *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*, ed. Petr Sommer (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006), 171–188.

30 „Letopisy hradištsko-opatovické“, ed. Josef Emler, w FRB II, 400. Srv. Bláhová, „Böhmens Spannungsverhältnis...“, 357. K Hradištsko-opatovickým analům srv. především Martin Wihoda, „Analý hradištsko-opatovické nebo První moravská kronika? Po stopách nekosmovského pojetí českých dějin“, w *Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek. Sborník příspěvků z konference Češi nebo Moravané? K vývoji národního vědomí na Moravě, konané dne 28. 2. 2001 v Brně*, ed. Jiří Malír a Radomír Vlček, *Disputationes Moraviae* 2 (Brno: Matice moravská, 2001), 25–32; Josef Šrámek, „Letopisy Hradištsko-opatovické a jejich místo v kulturních dějinách přemyslovského věku“, *Chrudimské vlastivědné listy* 20, č. 3 (2011): 12–14.

31 *Staročeská kronika* 67/07–08.

32 *Ibidem* 67/25–42.

Jan Marignola zmínil sněm a císařovu svatbu o letnicích 1157 ve Würzburgu, kam byl pozván také český kníže Vladislav s biskupem Danielem. Při té příležitosti byli Milánští odsouzeni jako nepřátelé říše. Prostřednictvím knížete Vladislava pak se prý Poláci smířili s císařem a slíbili poslat 300 vojáků na vojenské tažení proti Milánu. O slibu či závazku českého knížete se Marignola nezmiňuje. Pak již jen Marignola suše konstatoval, že o vánocích 1158 (zjevně počítal se začátkem roku 25. prosince) konal císař slavný sněm v Magdeburku (nikoli v Řezně, jak dokládají soudobé prameny) a při té příležitosti byl český kníže korunován na krále. Potom byla vyslána výprava proti Milánu....³³

Přibík Pulkava z Radenína konstatoval, že v roce 1159 (místo 1158) přišel český kníže Vladislav na císařský sněm, na nějž bylo pozváno mnoho knížat. Císař tam jednal o tom, jak potrestat Milánské a všechna knížata mu slíbila podporu. Také Vladislav prý se svým vojskem pohotově poskytl pomoc, což císař rád přijal a na radu kurfiřtů a ostatních říšských knížat 11. ledna slavnostně vyznamenal Vladislava „podle vzoru bratra jeho děda” Vratislava královským diadémem a titulem.³⁴ Skutečnost, proč Fridrich Barbarossa udělil Vladislavovi královský titul, když podle Přibíka Pulkavy – a oficiální teorie Karlova dvora – přešla koruna na české panovníky z Moravy za Vratislava II., zdůvodnil Pulkava tím, že od časů prvního českého krále Vratislava nikdo až do Vladislava nedosáhl královské hodnosti kvůli rozbrojům a válečným roztržkám mezi českými a moravskými knížaty.³⁵ Na věčné svědectví potom prý dal císař výsadu, že čeští králové mají být posvěceni a ozdobeni královskou čelenkou od biskupa pražského a olomouckého nebo od jednoho z nich. Přibík Pulkava pak začlenil do svého textu plné znění Barbarossova privilegia o udělení práva českých panovníků nosit „čelenku” – *regale circulum*. Předtím ovšem podal vysvětlení k terminologii v tom smyslu, že se prý tehdy kvůli vznešenosti císařského diádemu nazývaly královské koruny na rozdíl od bohatých císařských „čelenky”.³⁶ Přibík Pulkava, jako ostatně i Karel IV., interpretoval „čelenku” jako královskou korunu. Vladislavovo vyznamenání je ovšem v podání Přibíka Pulkavy z Radenína odměnou za pomoc – nikoli za její příslib, jak ji chápal Vincencius.

Ani Vladislavovi potomci a nástupci však královský titul a královskou korunu až do konce 12. století nepoužívali.

33 „Kronika Jana z Marignoly”, 563.

34 „Kronika Pulkavova”, 91.

35 *Ibidem*, 91.

36 *Ibidem*, 91.

Zásadní změna nastala právě na koni 12. století. Sebevědomý a ambiciózní syn Vladislava II. Přemysl, zvaný v říši Otakar, se po delších bojích kombinací vojenské síly a obratné diplomacie zmocnil českého trůnu³⁷ a úspěšně, nikoli ovšem nezištně, zasahoval do sporů o říšský trůn, uvolněný smrtí Jindřicha VI.³⁸ Postupně věnoval svou přízeň všem претенdentům a ode všech získal náležitou odměnu. Nejprve podpořil Filipa Švábského proti Otovi Brunšvickému. Když byl na sjezdu v Mohuči 8. září 1198 Filip korunován na římského krále, byl mezi ostatními knížaty přítomen i Přemysl. Jako odměnu za věrné služby povýšil Filip se souhlasem četných přítomných knížat Čechy na dědičné království a Přemysl a jeho nástupci byli prohlášeni za krále.³⁹ Přemysl byl také na krále českého korunován. Z českých historiků vylíčil tyto události milevský opat Jarloch, jehož letopis uzavírá nedokončená věta o této Přemyslově korunovaci.⁴⁰ Filipovo privilegium není sice dochováno, ale vzhledem k následujícím událostem obsahovalo zjevně i další ustanovení.⁴¹ Pražský analista zachytil celou událost s poněkud zmatenou chronologií velmi stručně a bez jakýchkoli souvislostí: K roku 1197 konstatoval, že „Týž Přemysl byl korunován od císaře Filipa“. K roku 1199 uvedl: „Kniže Přemysl byl povýšen na krále a propustiv svou manželku, zasnoubil se s Konstancí“⁴². Přemysl však nezůstal trvale ve Filipově táboře. Vyhlídka na potvrzení koruny také papežem,⁴³ k čemuž nikdy dříve nedošlo, pohnula Přemysla k tomu, že po jistém váhání podpořil Otu. Pražský analista k roku 1202 stručně konstatoval: „Král Přemysl se protivil králi Filipovi a učinil slib císaři Otovi.“⁴⁴ Přemyslova významná pomoc přispěla k Otově vítězství nad Filipem. Ještě před ukončením výpravy před obleženým Merseburgem král Ota potvrdil všechny výhody, které Přemysl získal od Filipa

37 Novotný, *České dějiny* I, 2, 1153–1155.

38 Novotný, *České dějiny* I, 3: *Čechy královské za Přemysla I. a Václava I.* (Praha: Jan Laichter, 1928), 218–303; Josef Žemlička, „Přemyslovská usilování o dědičné království“, w *Cesta ke Zlaté bule sicilské* (Ostrava: Ostravské muzeum, 2012), 13–35; Wihoda, *První česká království*, 201–213.

39 Sv. Novotný, *České dějiny* I, 3, 223 (včetně pramenů).

40 „Letopis Jarlocha, opata kláštera milevského“, ed. Josef Emler, w FRB II (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1875), 516. K Jarlochově spisu srv. Anna Kernbach, *Vincenciova a Jarlochova kronika v kontextu svého vzniku. K dějepisectví přemyslovského období*, Knihnice Matice moravské 28 (Brno: Matice moravská, 2010).

41 Novotný, *České dějiny* I, 3, 224–226.

42 „Pokračovatelé Kosmovi IV. Letopisy české od roku 1196 do roku 1278“, ed. Josef Emler, w FRB II, 289. Srv. Bláhová, „Böhmens Spannungsverhältnis...“, 368n. K pramenům srv. Marie Bláhová, „Druhé pokračování Kosmovo“, *Sborník historický* 21 (1974), 5–37.

43 Novotný, *České dějiny* I, 3, 243n.

44 *Pokračovatelé IV. Letopisy české*, 282.

a ještě je rozšířil.⁴⁵ V den sv. Bartoloměje, 24. srpna 1203, papežský legát korunoval v Otově táboře Přemysla na krále. S odměnou ještě nějaký čas váhal papež, který Přemysla k Otově podpoře přiměl. Konečně 15. dubna 1204 papež Inocenc III. potvrdil již králi Přemyslovi všechna privilegia, která získal od římských císařů včetně těch, která mu nedávno propůjčil král Ota. Prohlásil přitom, že nyní, když jeho hodnost uznává král Ota, pokud se Přemysl Oty přidrží, uzná také on jeho královskou hodnost a – jakoby nevěděl, že Přemysl již byl korunován, a to papežským legátem – vyzval ho, aby se dal korunovat.⁴⁶

Nástupnictví v říši však stále rozhodnuto nebylo. Filip energicky rozšiřoval svou moc v říši na úkor Oty a 6. ledna 1205 se dal korunovat na „správném místě“, v Cáchách, a „správným“, kolínským, arcibiskupem⁴⁷. K roku 1205 zaznamenal pražský analista, že se Přemysl „vrátil do milosti Filipovy“⁴⁸. V roce 1207 pak oženil svého syna Václava s Filipovou dcerou Kunhutou.⁴⁹ Úspěšný Filipův postup byl však ukončen vraždou krále 21. června 1208. Říšská knížata opět přecházela k Otovi. Přemysl se k němu otevřeně přihlásil až v květnu 1209.⁵⁰ Otovy římské jízdy se však nezúčastnil, zjevně využil nedávno získaných privilegií, která mu umožňovala osobní účasti se vyhnout.⁵¹ Otovy snahy o dobytí Sicílie mu však znepřátelily papeže. Ten využil snahy některých říšských knížat, na předním místě mezi nimi Přemysla Otakara I., o sesazení císaře Oty a prosazení sicilského krále Fridricha, syna Jindřicha VI., již po otcově smrti prohlášeného za krále,⁵² na říšský trůn. Přemysl byl mezi knížaty, která v září 1211 v Norimberku zvolila Fridricha.⁵³ Otova sněmu ve Frankfurtu v březnu 1212 se však na rozdíl i od některých volitelů Fridricha Přemysl nezúčastnil. Ota přistoupil k potrestání Přemysla. Uzávěřel smlouvu s míšeňským markrabím Dětřichem, bratrem Přemyslovy zapuzené manželky a Přemyslovým nepřítelem. Dětřich se zavázal, že

45 Novotný, *České dějiny* I, 3, 256.

46 *Codex diplomaticus et epistolarius regni Bohemie* (dále cituji CDB), II: 1198–1230, ed. Gustav Friedrich (Praha: Sumptibus Comitiorum Regni Bohemicae, 1912), č. 39, 35–36.

47 Srv. Odilo Engels, *Die Staufer* (Stuttgart–Berlin–Köln–Mainz: W. Kohlhammer, 1989), 124.

48 *Rex Przemysł in gratiam Philippi rediit, et obsides pro 7000 marcarum dedit*. Pokračovatelé IV. *Letopisy české*, 282.

49 *Pokračovatelé IV. Letopisy české*, 283.

50 Novotný, *České dějiny* I, 3, 282–287.

51 *Ibidem*, 287n.

52 Engels, *Die Staufer*, 116.

53 Novotný, *České dějiny* I, 3, 289–297.

bude Otu podporovat v boji s papežem a proti českému králi. Císař slíbil, že bude podporovat Dětricha a že české království udělí Dětrichovu synovci a Přemyslovi zapuzenému synovi z prvního manželství Vratislavovi a bude mu nápomocen k jeho získání.⁵⁴ Slib splnil na říšském sněmu v Norimberku o letnicích 1212. Soud tehdy prohlásil Přemysla za sesazena z trůnu a císař propůjčil Čechy v léno Vratislavovi.⁵⁵ Trest však nakonec uskutečněn nebyl.

Mezitím se totiž na cestu za Alpy vydal nedávno zvolený Fridrich. Ačkoli Otu podporovala téměř všechna říšská knížata, po této zprávě začala od Oty odpadat. V září 1212 otevřela Fridrichovi své brány Kostnice. Na konci září už mohl Fridrich odměňovat své přívržence v Basileji. Mezi prvními byl Přemysl. Ačkoli osobně přítomen nebyl, přivezli jeho vyslanci do Čech několik privilegií, především však potvrzení a rozšíření práv, která mu během sporů o trůn udělili oba předchozí pretendenti říšského trůnu, Zlatou bulu sicilskou z 26. září 1212.⁵⁶

Listina obsahující základní práva pro postavení českého státu a českého panovníka v rámci římsko-německé říše, především opětovné potvrzení královské hodnosti panovníka, potvrzení hranic českého státu, právo českého krále investovat biskupy ve svém království a omezení jeho povinností k říši, byla definitivní odměnou českému králi.

Jak na to reagovali čeští středověcí historikové? Soudobý pražský analista pouze konstatoval, že „Fridrich, král sicilský přijel do Němec”.⁵⁷

Tzv. Dalimil zachytil až Přemyslovi korunovaci „císařem” Otou. Koruna měla být podle tzv. Dalimila odměnou za vojenskou pomoc proti Sasům. Kromě toho měl Ota dát Přemyslovi na biřmování druhé jméno, „Otakar”, „Točičž Ottě Mil”. Český znak, lva, měl obdařit druhým ocasem a Přemyslovi zemi měl rozšířit o Budyšínsko a Zhořelecko.⁵⁸ Tyto zprávy jsou ovšem fikcí.⁵⁹

54 *Ibidem*, 298.

55 *Ibidem*, 300.

56 Srv. CDB II, č. 96, 92–94. Dále Fridrich II. daroval Přemyslovi hrady Floss a Schwarzenberg a další statky, a Přemyslovi bratrovi Vladislavovi vydal listinu známou jako „Mocran et Mocran” (sv. CDB II, č. 97, 94–96; č. 98, 96–97). Všechny listiny byly zpečetěny zlatou bulou Fridricha jako sicilského krále. Srv. především Novotný, *České dějiny* I, 3, 304–308; Josef Žemlička, *Zlatá bula sicilská* (Praha: Melantrich, 1987); Martin Wihoda, *Zlatá bula sicilská. Podivuhodný příběh ve vrstvách paměti* (Praha: Argo, 2005); *idem*, *Die sizilischen goldenen Bullen von 1212. Kaiser Friedrichs II. Privilegien für die Přemysliden im Erinnerungsdiskurs*, übersetzt von Jiří Knap (Wien–Köln–Weimar: Böhlau, 2012).

57 1212. ...*Fridricus, rex Siciliae venit in Theutonium*. Pokračovatelé IV. *Letopisy české*, 283.

58 *Staročeská kronika* 75/01–16.

59 Srv. Bláhová, *Staročeská kronika* 3, 373n.

Jan Marignola o těchto událostech nevypráví. Mezi léty 1179 a 1217 je v jeho kronice mezera⁶⁰.

Zcela jiný pohled na tato privilegia měl v duchu oficiální ideologie Karla IV. Přibík Pulkava z Radenína. Podal stručný přehled událostí v Čechách a v říši a sdělil čtenářům k roku 1198, že „Téhož dne, kdy byl Filip posvěcen mohučským arcibiskupem, byl v Mohuči z příkazu a na pokyn tohoto Filipa kníže Přemysl korunován na českého krále“.⁶¹ Proč ke korunovaci došlo, kronikář neuvedl. Pokračoval dále zprávou o tom, jak v roce 1199 táhl Přemysl s vojskem proti králi Otovi, který byl zvolen za císaře. Když vyřídil, co bylo třeba, šťastně se vrátil do země.⁶² V roce 1203 pak přišel král Přemysl na pomoc římskému králi Filipovi proti Otovi a Filip porazil Otu a mohučského arcibiskupa Adolfa.⁶³ V roce 1204 se český král Přemysl, jenž se předtím držel Filipa, „změnou událostí“ přimkl k Otovi, poskytl mu pomoc proti Filipovi a zpustošil Filipovy země.⁶⁴ V roce 1205 opět získal Filipovu milost, „dav mu rukojmí za sedm tisíc hřiven“.⁶⁵ Dále je chronologie silně porušena. K roku 1210 Pulkava tvrdí, že římský král Filip – který byl ovšem tehdy již dva roky mrtev – a český král Přemysl obnovili bývalé přátelství, a aby přátelství mezi nimi trvalo neporušeno na věky, týž český král Přemysl zničil římského krále Otu, Filipova protivníka, tím, že odpadl od Oty a přimkl se k Filipovi a jeho přátelům. Naopak Filip, přeje si ještě upevnit přátelství „dal svou dceru Kunhutu za manželku Václavovi, synu českého krále. Protože však prý Filip slíbil, že dá dceru rýnskému falckrabímu Otovi, falckrabí prý Filipa zrádně v Bamberku zavraždil.“⁶⁶ – K tomu je nutno poznamenat, že Kunhuta byla zasnoubena Václavovi v roce 1207, Filip Švábský byl zavražděn 21. června 1208. – Potom prý Ota Saský přijal císařskou korunu, ale jako pronásledovatel církve byl papežem vyobcován a Přemysl se přidal k Fridrichovi II., synovi císaře Jindřicha VI., jenž byl zvolen německými knížaty a posvěcen papežem. V roce 1212 konal Fridrich v Basileji slavný říšský sněm a dal českému království svobodu, uděliv mu milosti, jak je obsaženo v níže psaných privilegiích. Pak následuje text Zlaté buly sicilské a Fridrichovy listiny o darování hradu Floss a dalších majetků.⁶⁷

60 Srv. „Kronika Jana z Marignoly“, 563.

61 „Kronika Pulkavova“, 118n.

62 *Ibidem*, 119.

63 *Ibidem*, 120.

64 *Ibidem*, 120.

65 *Ibidem*, 120.

66 *Ibidem*, 121n.

67 *Ibidem*, 122–125.

O službě a odměně však v kronice nejsou zmínky.

Všechna udělení královské koruny českému panovníkovi byla odměnou, ať již za vykonané služby nebo za jejich příslib. Byť tato „odměna“ říšské panovníky zpravidla mnoho nestála, čeští panovníci ji přijímali jako poctu. Soudobá česká politická reprezentace a intelektuální elity naopak neoplývaly vždy nadšením. O korunovaci Vratislava II. psal pražský děkan Kosmas zdrženlivě. Proti korunovaci Vladislava II., či spíše proti službě, která tím měla být odměněna (vojenská pomoc na tažení proti Milánu), se v Čechách rozšířila vlna nevole. Mnich sázavského kláštera naopak o události informoval s jistým zaujetím. Až při korunovaci Přemysla Otakara II., s níž byla spojena významná privilegia, bylo pamatováno i na šlechtu, již bylo potvrzeno právo volby českého krále. Soudobého historika, člena pražské biskupské kapituly naopak tato skutečnost příliš nezaujala.

Mluvčí české šlechty na počátku 14. století, tzv. Dalimil, informoval o odměnách královskou korunou sice zmateně a přizpůsobil vyprávění svému pojetí českých dějin, v němž hrála rozhodující úlohu šlechta, a také averze vůči Němcům. Vratislavovu „korunu“ si jako odměnu pro českého panovníka prý vybrala šlechta. Vladislav II. měl podle tak zvaného Dalimila vzbudit nespokojenost českých pánů, protože z Řezna, kde měl být korunován, přivedl do země Němce. Tzv. Dalimil upravil i důvod udělení koruny Přemyslovi Otakarovi II. a „odměnu“ rozšířil o další výhody. Přibík Pulkava z Radenína podal všechny uvedené události v duchu oficiální ideologie Karla IV. Proto kladl počátky královské hodnosti českého panovníka do nejstarší doby. Koruna nebyla odměnou za služby, ale české království potřeboval císař a říše jako náhradu za staré království moravské. Přibík Pulkava z Radenína v intencích Karla IV. zdůraznil především privilegia, která byla českému panovníkovi při těchto příležitostech udělena.

Bibliografie

Prameny (edice)

Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae, I, 805–1197, ed. Gustav Friedrich (Praae: Sumptibus Comitiorum Regni Bohemicae, 1904–1907).

Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae, II, 1198–1230, ed. Gustav Friedrich (Praae: Sumptibus Comitiorum Regni Bohemicae, 1912).

- Cosmae Pragensis Chronica Boemorum*, ed. Bertold Bretholz, Wilhelm Weinberger, Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova series II (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1923).
- „Kronika Jana z Marignoly”, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* III, ed. Josef Emler (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1882), 492–604.
- „Kronika Pulkavova”, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* V, ed. Josef Emler, Jan Gebauer (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1893), 1–326.
- „Letopis Jarlocha, opata kláštera milevského”, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* II, ed. Josef Emler (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1875), 461–516.
- „Letopis Vincencia, kanovníka kostela pražského”, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* II, ed. Josef Emler (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1875), 407–460.
- „Letopisy hradišsko-opatovické”, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* II, ed. Josef Emler (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1875), 383–400.
- „Pokračovatelé Kosmovi IV. Letopisy české od roku 1196 do roku 1278”, w *Prameny dějin českých/Fontes rerum Bohemicarum* II, ed. Josef Emler (Praha: Nakladatelství Nadání Františka Palackého, 1875), 282–304.
- Staročeská kronika tak řečeného Dalimila*. Vydání textu a veškerého textového materiálu. K vydání připravili Jiří Daňhelka, Karel Hádek, Bohuslav Havránek, Naděžda Kvítková, 1-2 (Praha: Academia, 1988).

Knihy a monografie

- Bláhová Marie, *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu latinské středověké historiografie a její pramenná hodnota*. Historický komentář. Rejstřík (Praha: Academia, 1995).
- Bláhová Marie, Frolík Jan, Profantová Naďa, *Velké dějiny zemí Koruny české I., Do roku 1197* (Praha–Litomyšl: Paseka, 1999).
- Engels Odilo, *Die Staufer* (Stuttgart–Berlin–Köln–Mainz: W. Kohlhammer, 1989).
- Haberkern Eugen, Wallach Joseph Friedrich, *Hilfswörterbuch für Historiker. Mittelalter und Neuzeit*, Erster Teil: A–K (Tübingen–Basel: Francke, 2001).
- Kernbach Anna, *Vincenciova a Jarlochova kronika v kontextu svého vzniku. K dějepisectví přemyslovského období*, Knižnice Matice moravské 28 (Brno: Matice moravská, 2010).
- Mašek Michal, Sommer Petr, Žemlička Josef et al., *Vladislav II. druhý král z Přemyslova rodu. K 850. výročí jeho korunovace* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009).
- Novotný Václav, *České dějiny*, I, 2: *Od Břetislava I. do Přemysla I.* (Praha: Jan Laichter, 1913).

- Novotný Václav, *České dějiny*, I, 3: *Čechy královské za Přemysla I. a Václava I.* (Praha: Jan Laichter, 1928).
- Reitinger Lukáš, *Vratislav. První král Čechů* (Praha: Argo, 2017).
- Třeštík Dušan, *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení* (Praha: Academia, 1968).
- Vaniček Vratislav, *Vratislav II. (I.). První český král. Čechy v době evropského kulturního obratu v II. století* (Praha: Vyšehrad, 2004).
- Wihoda Martin, *Die sizilischen goldenen Bullen von 1212. Kaiser Friedrichs II. Privilegien für die Přemysliden im Erinnerungsdiskurs*, übersetzt von Jiří Knap (Wien–Köln–Weimar: Böhlau, 2012).
- Wihoda Martin, *První česká království* (Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2015).
- Wihoda Martin, *Zlatá bula sicilská. Podivuhodný příběh ve vrstvách paměti* (Praha: Argo, 2005).
- Wolverton Lisa, *Cosmas of Prague. Narrative, Classicism, Politics* (Washington D.C.: The Catholic University of America Press, 2015).
- Žemlička Josef, *Čechy v době knížecí (1034–1198)* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007).
- Žemlička Josef, *Zlatá bula sicilská* (Praha: Melantrich, 1987).

Časopisy

- Bláhová Marie, „...kako jest koruna z Moravy vyšla,... «Translatio regni» ve Staročeské kronice tzv. Dalimila“, *Mediaevalia historica Bohemica* 3 (1993): 165–176.
- Bláhová Marie, „Druhé pokračování Kosmovo“, *Sborník historický* 21 (1974): 5–37.
- Brincken Anna-Dorothee von den, „Die universalhistorischen Vorstellungen des Johann von Marignola OFM. Der einzige mittelalterliche Weltchronist mit Fernostkenntnis“, *Archiv für Kulturgeschichte* 49 (1967): 297–339.
- Nový Rostislav, „Královská korunovace Vratislava II“, *Numismatické listy* 43 (1988): 129–144.
- Šrámek Josef, „Letopisy Hradištsko-opatovické a jejich místo v kulturních dějinách přemyslovského věku“, *Chrudimské vlastivědné listy* 20, č. 3 (2011): 12–14.

Kapitoly v monografiích

- Bláhová Marie, Bok Václav, „Pulkava of Radenín, Přibík“, w Graeme Dunphy (ed.), *Encyclopedia of the Medieval Chronicle* 2 (Leyden–Boston: Brill, 2010), 1246–1247.
- Bláhová Marie, „Böhmens Spannungsverhältnis zum Reich im Spiegel der böhmischen Historiographie der Přemyslidenzeit“, w *Böhmen und seine Nachbarn in der Přemyslidenzeit*, hrsg. von Ivan Hlaváček, Alexander Patschowski (Ostfildern: Jan Thorbecke, 2011), 341–384.

- Bláhová Marie, „Česká rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila“, w *Kronika tak řečeného Dalimila*, přel. Marie Krčmová, Hana Vrbová, úvod etc. Marie Bláhová (Praha: Paseka, 2005), 194–215, 238–244.
- Bláhová Marie, „Kroniky doby Karla IV.“, w *Kroniky doby Karla IV.*, úvod etc. Marie Bláhová, přel. Jakub Pavel, Marie Bláhová, Jana Zachová (Praha: Svoboda, 1987), 557–594.
- Bláhová Marie, „Offizielle Geschichtsschreibung in der mittelalterlichen böhmischen Ländern“, w *Die Geschichtsschreibung in Mitteleuropa*, hrsg. von Jarosław Wenta, Subsidia historiographica I (Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999), 21–40.
- Bláhová Marie, „Sázavské dějepisectví“, w *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*, ed. Petr Sommer (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006), 171–188.
- Wihoda Martin, „Anály hradišsko-opatovické nebo První moravská kronika? Po stopách nekosmovského pojetí českých dějin“, w *Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek. Sborník příspěvků z konference Češi nebo Moravané? K vývoji národního vědomí na Moravě, konané dne 28. 2. 2001 v Brně*, ed. Jiří Malíř a Radomír Vlček, Disputationes Moraviae 2 (Brno: Matice moravská, 2001), 25–32.
- Žemlička Josef, „Přemyslovská usilování o dědičné království“, w *Cesta ke zlaté Bule sicilské* (Ostrava: Ostravské muzeum, 2012), 13–35.